

84.544.415
124

КЪОНАЧУ ПОСТАН БИБЛИОТЕЧКА

ІУЫЙРЕ

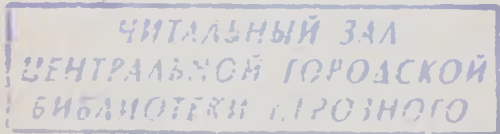
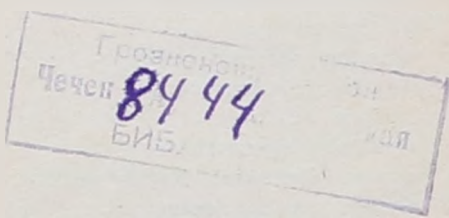
САЫИД ГАЦАЕВ

8121/6
Г 24.

САЫИД ГАЦАЕВ

ІУЬЙРЕ

СТИХАШ

НОХЧ-ГІАЛГІАИН
КНИЖНИ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ГРОЗНЫЙ — 1969

ЧУЛАЦАМ

«Блаьсте кхечи— хезий хьуна?» . . .	3
«Сийна, сийна Iуьйре...» . . .	4
«Дале хьайна!» . . .	4
Иишига . . .	5
«Кхин гур яц и цкъа а иштта...» . . .	6
Блаьстенан де . . .	6
«Зезагаш, зезагаш тайна...» . . .	7
Девдда лела IиндагIаш : . . .	8
Зезагаш . . .	9
«Iуьйре ю гIушлакхе яьлла...» . . .	9
«Хьоме Даймохк! Дагна деза...» . . .	10
«Iуьйре хаза эсал екаш...» . . .	10
Блаьсте . . .	11
Ма Iелаш, халкъаш, парIатдовлий . . .	14
Седарчийн некъаш . . .	15

Блаъсте кхечи, — хезий
хьуна? —

Блаъсте кхечи сийна схъа,
Зевне йоълуш, — хезий
хьуна? —

Зазах яържаш кхаъчна схъа.
Зезаг доълу сенчу бай тлехъ,
Лестош хьоъга ховха куъг,
Хезий хьуна, сенчу бай
тлехъ,
Хъайга лестош ховха куъг?
Кхоро тоълла эшарш локхуш,
Самукъадаълла техка балл,
Хезий хьуна, — эшарш
локхуш,
Самукъадаълла техка балл?

Хлаваъ, сийна блаъргаш санна.
Бешахъ хьоъкху мерза хло.
Хезий хьуна, хлаваъ сийна,
Бешахъ мерза хьоъкху хло?
Іалам лепа зевне — сирла,
Дети санна догу тхиш,
Хезий хьуна, Іалам сирла,
Дети санна догу тхиш?
Мерза лазам бу сан кийрахъ,
Матто юйцу тоълла йиш.
Хезий хьуна, лазам кийрахъ,
Матто юйцуш тайна йиш?

Сийна, сийна Іуьйре,
Хаза маьлхан де,
Хьо ца гуш, ца езаш
Мила хилла те?

Серлабуьйлу пондар,
Ловзар ийъадо.
Товш ду иштта гиллакх,
Хьашт дац цхьа а дов.

Вайша цхьаьна, даьлла,
Бертахь дIагIур ду.
Говран бергехь ловзу
Лаьмнийн некъан дур.

Мох бу, пондар санна,
Лерехь лекхалуш.
Сайн са дIалур ду ас,
Сайн хьо дIа ца луш.

ДIале хьайна!
ДIале, марша Iайла!
Хаза суьйре лести маьрклаже.
Хийла йин ас
Хьовца мерза ойла,
Иштта меллаш эсал дIахьожий.

Марша Iайла,
ЦIена безам санна!
Кхокха бийки,
Хьаннаш циньели.
Сайн са кхеташ,
Цкьа а вочу цIарна,
Хьан дог Iовжош дош ас ца эли.

Марша Iайла!
Дуьне доккха хета.
Кхочург хир ву дикка мехкашка,

Амма иштта
Кийрахъ безам летта,
Хьоьжур вац со бѣаьста аьрцнашка.

Марша Іайла!
Со хьайх езаш къастар
Ахъ а суна вон ца магадер.
Виц ца вер ахъ
Со а тѣаккха кеста,
Наггахъ сан цѣ
Мегаш хьахаер.

ИИШИГА

Хьуна-м гина сийна баьллаш
Вайн цахъ, уьйтѣлахъ, лаьттина.
Хьоьга санна, цаьрга меллаш
Ас маршалла хиттина.

Хаза яра уьш цхьа эсал,
Елаелла даггара.
Амма дада иза осал
Хетаделла хиллера.

Диг а эцна дѣа тѣевахна,
Хьашт дац! — аьлла, — Іиндагѣаш,
Ткъес а доцуш, малхехъ тоьхна,
ГІийла хьаьвзи боллан гѣаш.

Со ца Іелуш вилхи тѣаккха:
Сийна баьллаш яцара.
Дадас церан, эцца хьаькхна,
Кертан хьокхий дийгІира.

Иштта шу а дѣадай кестта
Цу вайн хазчу кертара,
ГІийла, гІийла со цхьаь леста,
И талл санна кетІара.

Кхин гур яц и цкъа а иштта
Сийна бѣаьсте аьрнашца,
Иоьлуш, екаш нуьре

тхишца,

Кхарзаелла зевнашца.
Я шун юрт а хьоьца эсал
Ас кхин юха хедор яц.
Иштта хаза маьлхан

хьесийх,

Бѣаьргийн ткъов а

юкълур яц.

И дѣадели вайши кѣаьсташ,
Буьтуш хьагам,

юьтуш лар.

Хинца, ойла юхалесташ,
Хьаьнга далхор

синтем бар.

Ткъа хьо-хьоу а

хила мега

Кхечу куьцехъ гуш и шу.
Ас сел мерза дуьйцуш

хьоьга

Хьийзаш ихна юьрта чу.

Ткъа хьо-хьоу а хир ю

эццахъ

Синтем боцуш минотехъ,
Дог безамо дѣа ца хецахъ
Иийжа даѣ ду цунна тѣхъ.
Цунна гур яц цкъа а

иштта

Сийна бѣаьсте аьрнашца
Ийили, йийки шеме

тхишца,

Кхарзаелла зевнашца.

Бѣаьстенан де

Доглу хиш кьегина малхехъ,
Тоглеш ю духарца товш.

Кхелинчу хъаннашца делкъехъ
Даържа цкъар, тийналла йовш.

Техкаш ю маргала бецаш,
Хыйзаеш ловзаран члуг.
Зезаго зезаге кхийдаш,
Лестадо безаме куьг.

Хастам беш, хьозарчий стиглахъ,
Дуьйлина эшарийн зов.
Воккхавер даържина кийрахъ,
Яц цуьнца хьагI, мода, чов.

Водалахъ хин басахъ, тогIехъ,
Водалахъ бошмашца дIа,
Эсалчу забарийн шовкъехъ
Мехкарий го бина Iа.

Зазахъ ю гондIара керташ, —
Бес-бесар даържина и.
ЭхI-хIей, шу, бIаьстенан суьрташ,
Аш йоллу ойла тилий!

Дела шу, зезагаш, бай тIехъ,
Даржаде, хьозарчий, зов!
БIаьстенан кхаларца хьуьн тIехъ
Лаамаш дегнашца сов.

Зезагаш, зезагаш тайна
Даържина баьццарчу арахъ, —
Хийлазза йогIу хьо яйна,
Дехи уьш маьркIажан хенахъ.

Хилла дIадевли и денош,
Вайша а вовшаха дели.
Бацала зезагаш Iенош,
Юха а бIаьсте тIехъели.

Хинца хьо ехаш ю генахъ,
Со а ахъ вицвина хир ву,

Зезагийн куърсаца буйнахь,
Кетіахь кхин соьцуш хъан хир ву.

Ирс долуш хилла хъан дахар,
Безам а — тешаме хъуна!
Езаче генара кхайкхар —
Эрна ду хетта ткъа суна.

Зезагаш, зезагаш тайна
Даържича баьццарчу арахь,
Безаме хеталахь хъайна,
Блаьстенан ара хьо глалахь.

Хир ду уьш кхиссалуш, ловзуш,
Бес-бесар йогу клеж туьйсуш,
Ховха хъан куьйгаш схьалобцуш,
Хъуна шаьш кхехьна со вуьйцуш.

Зезагаш, зезагаш тайна
Даържина баьццарчу арахь, —
Хийлазза йоглу хьо яйна,
Дехи уьш маьрклажан хенахь.

ДЕВДДА ЛЕЛА ИНДАГІАШ

Яй блаьстенан мархаш хьийзаш,
Довзна чилла — бархаташ,
Аре мел ю вовшийн хуьйцуш,
Довдий лела ИндагІаш.

Цкъа дІадоьлху малхбалехъа,
ТІаккха геннахь севцна го,
ТІехъа-хъалха, дехъа-сехъа
Ида, ловза дуьйлало.

Бала боцуш, синтем боцуш,
Кхолош жимма бецан глаш,
Шайн жималла накъост лобцуш,
ДІадов довдий ИндагІаш.

Иштта бераш, сенчу дийнахь
Шайн бералла ладийна.

Къайладовлу, къуйсуш шайлахъ
Жигар хилар аренан.

ЗЕЗАГАШ

Ас шуьга дуьйцу дилха дог,
Ма дарра иза далхад,
ЛадогIа соьга, сих ма ло,
Цхьа хаза, эсал делало.

Блаьстенан суьйре, сийна зов,
Хьан бах шу девлла дагна сов?
Хьан бах ца деза, зезагаш?
Ма е и гIийла ойланаш.

Дог доьлхуш ши блаьрг белало?
И саннарг атта йиц ца ло.
Я кIеззиг хуьлу мерза дош?
Кхин хIун ду цул а дагна товш?

И кестта хи тIе йогIур ю.
Хьажал шун хаза дашо юкъ.
Блаьргашкахъ мерза эсалла,
Со иштта езаш ца хилла.

Ма Iе шу иштта, делало,
Хи тIаккха зевне долало.
Хьан бах ца деза, зезагаш,
Ма е и гIийла ойланаш.

Туьйре ю гIушлакхе яьлла,
Къегина исбаьхьа сийна.
Езацах иштта дош аьлла,
ХIинццалц схьа суна ца хезна.
Туьйре ю гIушлакхе яьлла.

Безамен даьржина балдаш,
ЦIазамийн мутт шайга эцна.

Ховхачу хъан царе кхийдаш,
Цхъаммо а куыйгаш ца лецна.
Безаман хазна ю балдаш.

Инзарен лелина бѣаьргаш,
Иовхо ю цаьргахь дѣамела.
Ойланна со сайх а хьоьгуш,
Хазчу кху деношкахь лела.
Забарен лелина бѣаьргаш.

Эсалчу шемера аьзнаш
Даьржина вовшашца кхуьйсусх.
Сийначу безаман хазнаш
Беркатен сан кийра хьоьрсусх.

Хьоме Даймохк! Дагна деза
И хъан сийна нана-лаьмнаш,
Аьзнийн цкъарца йисттех юьзна,
Зевне техка тийна хъаннаш.

Хин басошкахь, коьллаш юккъехь,
Массо тайпа эшарш локху,
Бецан меттахь, беран шовкъехь
Зезаг доллу тѣмарш хьокхусх.

Хьуьнца легаш лаь ю сийна,
Малхо нуьре чилла бузу.
Берахь дуьйна хазчух ийна,
Хинца майрра сан дош ловзу.

Долчун хам бо, куро яц сан,
Гѣрта цунна сайн дог лало.
Беза мохк, со хир ву хьоьца,
Зевне эшарш матте яло.

Гуьйре хаза эсал екаш,
Дуьне мерза делало.

Хуьлу тлаккха ойла екхаш.
Тлаккха атта лелало.

ЭхI, хьо цена, кIеда синтем!
Со юха а дIаваха.
Сайн бераллин гела сийне,
Дагальцуш иза хан.

Цунна тIаьххье хьо схьайогIу,
Сан жималла, кIона хан —
Малхехь лепа сийна догIа,
Ган ца кхиьал сиха гIан!

XIан-xIa! XIан-xIa! Kхин а хаза
Со xIинца а хьежалo,
TIepa ву со марзо еза —
Иза даго атта лов.

Некъан гIулчаш гомах иийларх,
ДIа бIаьрг тоьхча эххаре,
ИогIу Iуьйре мухха хиларх,
Безам бу сан дахаре.

БIАЬСТЕ

БIаьсте! БIаьсте!..
XIаваь Iежийн бешахь
Хаза хуьлу нуьре шарделлехь.
И гуш xIинца
Теша муха тешар.
TIом бин аларх мехкан шораллехь.

Буц цецIолу,
Сийна тIамарш тухий,
Ловзадолу стиглахь чIегIардиг.
Амма дуьйцу:
«Хийла гIала йохий,
Ластий вовшийн хийла бомба, диг.

Iуьйре кховдош,
Буьйсанал а Iаьржа
Бoде дара де цу стигланийн:

Кийра багош,
Стеган цѣца яържаш,
Цхъа ткъов яра къизчу ойланийн.

Ваьшна даха
Вай кхийна мел дерг
Цхъа чим хилла лелхаш молханехъ.
Къаьхъа кад бу
Хѣтахъ махко мелларг,
Дог дахчийна глоттуш бекхамехъ.

Латта, догуш,
Хирци сенчу цѣрга,
Дѣьндаргаша хийла йитти шок.
Южал яхъаш
Схъабаьхкинчу цаьрга
Бийци вешан ткъесе герзан мотт.

Ша цхъаь санна,
Гѣьтти жима, воккха,
Шайн догѣмашца хьулби сийлахъ
мохк.

Карахдаьлла
Зулам долчух акха,
Яржий, яйъи оцул ѣаьржа дохк».

Нана! Нана!
Хъоме вина латта!
Хаза совѣат — цѣнчу безамна.
Хъайна луьург
Кѣнтан даге хатта:
Хъайна муьтѣхъ ахъ тхо ѣамийна.

Малх ца хьожу
Цкъа а тѣуьнчу хъевхе.
Екъа гур яц ѣинан уьшалахъ,
Лам ма билххи —
Гѣаре хиш чухьолхий,
Харц ду цхъаьнгге уьш а эшалахъ.

Тѣамца глоттуш —
Тѣамца вогѣучунна,

Чевнаш ерзош,
Тлаккха глароллехъ,
Ахъ ницкъ дебий
Хьалха хиллачул а,
Зазадаьккхи мехкан шораллехъ.

Дерриг ирс ахъ
Делла гюзачарна,
Тлом бац теткъаш, кхехкаш
шайн коьртехъ.

Амма лаьтта,
Тешаш хилла цуьнан,
Эзар кешнаш нана-лаьтта тлехъ.

И дашо малх
Вайна дуьне дело,
Шайн цийх эчна болчара цу чохъ.
Ах дуьненан халкъаш,
Йойуш гелло,
Парглатъевлла агло тухуш хьох.

Вай дицлахъ а,
Ваьшна атта хилла,
Гийла хьобжу церан наной цлахъ.
Ирс къевсина
Уьш хеназа белла,
Деззал хилча хазчу дуьненахъ.

Диц ца лур вай! —
Чире лаам хилла,
тетто глерта шен ницкъ кхачахъ Бонн,
Эхъ шен доцуш,
Доцуш цхьа а гиллакх,
Длаьвше глутьту
Чиркье Вашингтон.

Нана! Нана!
Хьоме вина латта!
Хийла вочо даьккхи хьуна герз.
Дац и клезиг,
Дац и цуьрриг атта —
Гайти царна
Шаш шайн гюрасиз.

Блабсте! Блабсте —
Бай тлехь эсал зезаг,
Маса клант ву хьуна глароллехь?!
Иштта хуьлу
Хьобга болчийн безам,
Ирс ду лепаш мехкан шораллехь!

МА ТЕЛАШ, ХАЛКЪАШ, ПАРГАТДОВЛИЙ

Том лелла нана-латта дагош
Кху хазчу маьлхан дуьненахь,
Га санна, луьста декъий эгош
Цу халчу кьизчу заманахь.
Юха а, изза лаам хилла,
Цхьаберш бу готта шайн коьртехь.
Ма телаш, халкъаш, паргатдовлий,
Зуламхой мел бу лаьтта тлехь.

И стоьмийн бошмаш, сийна ярташ,
Деньелла хаза галанааш,
И араьхь техка токхе ялташ, —
Уьш кхнош хилла халонаш!
Юха а вонна лаам хилла,
Цхьаберш бу готта шайн коьртехь.
Ма телаш, халкъаш, паргатдовлий,
Зуламхой мел бу лаьтта тлехь.

Къахьегна ваьлча хьанал балхахь,
Ладогла лаьа эшаре.
Хьажал, мохь хеза лаьтта бухаьхь —
Белларш бу кхойкхуш машаре.
Юха а вонна лаам хилла,
Цхьаберш бу готта шайн коьртехь.
Ма телаш, халкъаш, паргатдовлий,
Зуламхой мел бу лаьтта тлехь.

Хьовсал, и наной гийла хуььису,
Шайн кентий ларбеш, малхбузе,
Блаьрхиш ца дакъош, ган сатуьйсуш, —
Наношна девза тлеман зен.
Юха а вонна лаам хилла,

Цхьаберш бу готта шайн коьртехь.
Ма Iелаш, халкъаш, паргIатдовлий,
Зуламхой мел бу лаьтта тIехь.

Хьовсал, зударий къанлуш лаьтта,
Шайн марой эгна малхбузехь,
Ша тешаш воцчо цаьрга хатта, —
Зударшна девза тIеман зен.
Юха а Iаьржа лаам хилла
Цхьаберш бу готта шайн коьртехь.
Ма Iелаш, халкъаш, паргIатдовлий,
Зуламхой мел бу лаьтта тIехь.

И ловзу бераш, вайх а тешаш,
И цара локху эшараш! —
Малх санна, сирла шовда лешаш,
ТIехь гIуьтту сийна Iаьнараш.
Юха а вонна лаам хилла,
Цхьаберш бу готта шайн коьртехь.
Ма Iелаш, халкъаш, паргIатдовлий,
Зуламхой мел бу лаьтта тIехь.

Со кIант ву... Нана-Даймохк ларба
Кийча ву массо гIоза кIант.
Делахь а воно лаам ирбахь
Хир дац вайн дуьне юьхькIайн.
Юха а зулам шайн да хилла,
Цхьаберш бу готта шайн коьртехь
Ма Iелаш!
Ма Iелаш!
Ма Iелаш, халкъаш, паргIатдовлий,
Зуламхой мел бу лаьтта тIехь!

СЕДАРЧИИН НЕКЪАШ

Къегина исбаьхьа,
Дарцо ца локху,
Коьртера ойланаш
Лааме хьекъаш.
Туьйранан хазаллин
Даго уьш хьоьху

Адамо хьешаза
Седарчийн некъаш.

Айъалой йогIало
Ракета стигла,
Ойланан хьесапехь
ДIахьада чехка.
Хьекъал, ницкъ, майралла
Советан стеган —
Бешерийн геналлаш
Миноте яхка.

ХIораш ду Россера,
Хотталахь хьегIна,
Шайн каде ницкъ эцна,
Болате хьекъаш,
Шовзткъей итт шарера
Девлла шайн хенехь
Октябро дехкина
Седарчийн некъаш.

БIаьстенан аьзнашкахь
Дай хIаваь санна,
Гонаха зевнашца
Сеналла техка.
Ленинан безамна,
Октябран сийнна —
Дуьнена къайленаш
Вай йоцчу йохку.

Цхьатерра ца хуьлу
И лаьмнаш, ареш.
Мох-дарц а идадо
Шийла шок етташ.
ДIахьажий тергалбе
Вина мохк ларре:
Цуьнан сурт кхин дара
Бода тIехь лесташ.

Хазъели, тоели
Ткъевно ца Iаржйо.
Стоьмаша кIайн заза
Эсал тIеленош,
БIаьрг сирла го иза,

Парглато, маршо.
Къовсамца даьхна и
Малхера денош.

Нийсса дIа, хьалхахьа,
Юьстах ца телаш —
Муьлха ю, мичахь ю
Вай къардан чIагIо?!
Стигланан кIоргенаш,
Хи санна, хьелаш,
Мичахь ду гIорасиз
Вай ойла хьегIо?

Иттало халонаш,
Атто ца лобху.
Вайн сирла лаамаш
Де-дийне хьекъаш.
Лулара цIа санна,
Герга схьаобху
Туьйранан хазаллин
Седарчийн некъаш.

БIаьстенан аьзнашкахь
Дай хIаваь санна,
Гонаха зевнашца
Сеналла техка.
Ленинан безамна,
Октябран сийнна —
Дуьненан къайленаш
Вай йоцчу йохкур.

Сихое, хIай зама!
Хьайн болар хийца!
БIешерийн даккъашкахь
Хилла хьо меллаш.
Ойланан чехкалла
Ю хьуна хIинца.
Самукъне лестина
И сийна баьллаш.

Стигла, хьо еллало
Лабттана хьалха! —
Адам тIехь кхиорна
Ду иза сийлахь,

Муьлххарчу гIуллакхехь
Толамаш бохуш,
ДогIу тхо хьалхахьа
Массо а дийнахь.

Цхьамзанийн гонера
Тхо девлларш лара,
Хьал deboш, ницкъ кхиош
Хьалха дIахьаьжна.
Хинца тхо девлла хьан
Седарчийн ара,
Хинца а дуьсур дац
Халонна эшна.

Танканийн гIар дIатий,
Кеманаш ийги, —
Боккха тIом кхирстира
Динчу тхан махкахь.
Зуламе акхачийн
Ойланаш еги.
Юха а йогур ю —
ЦIерга уьш лахкахь.

Масане некъаш ду
Гонаха даьржаш,
Цхьаь цхьаннал кьегина
Нуьре дIалечкъаш.
Амма ахь ладобгIна
Ойлане тевжаш,
Массарал сирла го
Седарчийн некъаш.

Къийса а, тола а
Атта дац билггал,
Делахь а лохуш верг
Эшна вац цкъа а.
Луларчу Батта тIе
Ракеташ йигна,
СадаIа совцур ду
Девлча дIа новкъа.

Iу ма вац цунна тIехь
Цхьа а жа дажош, —

Вайна ког длатаса
Меттиг ю иза,
Генарчу седарчийн
Аз охъахьежош —
Лавтта тӀе кхачийта
ЗӀе хила еза.

И деган кӀайлера
Ойланаш санна,
Тхо гучулелхар ду
Венерехь, Марсехь,
Цунна ю хьо, стигла,
Хьагаме сийна,
Маьрша стаг дӀавеха
КӀийсамна ирсехь.

Хьоладай тӀехь хилла
Іазап а лайра,
Дахаран боданехь
Вовшийн ца гора.
Оха ша ластоза
Дуьне ца тайра,
Цхьаь санна, валаза
КӀен-миска ара.

Тхан халкӀийн доьзал бу
Хьоьца некъ лобхуш,
Туьйранан дацараш
Бакъдина хӀиттош,
КӀеначу дуьненан
Сий хьалха кхоьхьуш,
Космосан есалла
Дахарна гӀиттош.

Лесттинчохь йисина
ТӀера и сийне.
Седарчий зевнашца
Схьа дуьхьал оьху.
Нагахь тхо хӀинццалц схьа
ИицкӀ боцуш Иийнехь,
ХӀинца тхо дуьйлало
Паналла этӀош.

Айъалой йогIало,
Ракета, стигла.
Ойланан хьесапехъ
ДIахъада чехка.
Хьекъал, ницкъ, майралла
Советан стеган —
БIешерийн геналлаш
Миноте яхка.

БIаьстенан аьзнашкахъ
Дай хIаваъ санна,
Гонаха зевнашца
Сеналла техка.
Ленинан безамна,
Октябран сийнна —
Дуьненан къайленаш
Вай йоцчу йохкур.

ХIораш ду Россера,
Хотталахъ хьегIна,
Шайн каде ницкъ эцна,
Болате хьекъаш,
Шовзткъей итт шарера
Девлла шайн хенехъ
Октябро дехкина
Седарчийн некъаш.

Сихое, хIай зама!
Хъайн болар хийца!
БIешерийн даккъашкахъ
Мегна хьо меллаш,
Ойланан чехконца
Йолало хIинца!
Самукъне лестар ю
И сийна баьллаш.

СЛИД ГАЦАЕВ

УТРО

(на чеченском языке)

Редактор Ш. Арсанукаев
Художник В. Красюк
Худож. редактор М. Магомаев
Техн. редактор А. Поздняков
Корректор А. Дадиев

Сдано в набор 20.II 1969 г.
Подписано к печати 21.V 1969 г.
Формат 70х90 1/32. Бумага типографская № 2
Объем 0,62(0,73) Уч.-изд. л. 0,93
Тираж 2000. СФ04407

Чечено-Ингушское книжное издательство
Управления по печати при Совете Министров
Чечено-Ингушской АССР,
Грозный, 21, улица Ленина, 14
Заказ № 51

Типография имени И. Н. Заболотного
Управления по печати при Совете Министров
Чечено-Ингушской АССР,
Грозный, улица Интернациональная, 12/33
Цена 10 коп.

Мах 10 кеп.

УТРО

(на чеченском языке)